

การจัดการองค์ความรู้ (KM)

เรื่อง

นวัตกรรมการถ่ายทอดความรู้

สู่สมาชิกสหกรณ์กลุ่มย่อย

โดยวิธีการใช้กรณีตัวอย่าง (Case)

เมษายน 2566

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ที่ 8 จังหวัดขอนแก่น

สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์

นวัตกรรมการถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกสหกรณ์กลุ่มย่อยโดยวิธีการใช้กรณีตัวอย่าง (Case)

ความหมายของนวัตกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546 : 565-566) ให้ความหมายว่านวัตกรรมเป็นสิ่งที่ทำขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิม ซึ่งอาจจะเป็นความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายและลักษณะของนวัตกรรมว่า นวัตกรรม หมายถึง “ทำใหม่” เปลี่ยนแปลงโดยนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา ถ้าเป็นทางการถ่ายทอดความรู้ก็เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาวิธีการหรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้ดียิ่งขึ้น

ประเภทของนวัตกรรม

1. แบ่งตามผู้ใช้ประโยชน์โดยตรง ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 นวัตกรรมสำหรับผู้ถ่ายทอดความรู้ เช่น แผนการให้ความรู้ แผนการอบรม คู่มือการอบรม เอกสารประกอบการถ่ายทอดความรู้ หนังสืออ้างอิง เครื่องมือวัดผลและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

1.2 นวัตกรรมสำหรับผู้รับการถ่ายทอด เช่น บทเรียนออนไลน์ เอกสารประกอบการเรียนชุดฝึกปฏิบัติ หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดเพลง ชุดเกมส์ และการ์ตูน เป็นต้น

2. แบ่งตามลักษณะของนวัตกรรม ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 สื่อการศึกษาอบรม เช่น บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ชุดสื่อการสอน บทเรียนโมดูล วีดิทัศน์ สไลด์ประกอบเสียง ภาพยนตร์ เพลง เกมส์ การ์ตูน ใบงาน แผ่นโปรงใส บัตรคำ แผ่นพับ ภาพพลิก และแผ่นป้ายแม่เหล็ก เป็นต้น

2.2 เทคนิคและวิธีการ เช่น บทบาทสมมติ การถ่ายทอดความรู้เป็นคณะ การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การอบรมแบบโครงการ การอบรมเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย การเรียนตามความสามารถ การศึกษาเป็นรายบุคคล การฝึกทักษะและการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมการถ่ายทอดความรู้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการพัฒนา

เมื่อได้ศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์รายละเอียด และสาเหตุของปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือพัฒนาแล้ว ก็ตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นั่นคือกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด กลุ่มย่อย หรือรายบุคคล

ขั้นที่ 2 กำหนดนวัตกรรม

เมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจนแล้ว ผู้ถ่ายทอดความรู้ต้องศึกษาค้นคว้าตามหลักวิชาการ แนวคิดทฤษฎี และผลงานที่วิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดยนำมาผสมผสานกับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตน กำหนดเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย สื่อการสอน หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เทคนิค วิธีการ กระบวนการ ฯลฯ ที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามความต้องการ

ขั้นที่ 3 สร้างและพัฒนา

เมื่อตัดสินใจได้ว่าจะเลือกจัดทำนวัตกรรมชนิดใด ผู้ถ่ายทอดความรู้ควรศึกษาวิธีการจัดทำนวัตกรรมนั้น ๆ อย่างละเอียด มีลักษณะองค์ประกอบอะไรบ้าง มีวิธีดำเนินการจัดทำอย่างไร มีการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นหรือไม่ แล้วจึงดำเนินการจัดทำนวัตกรรมให้สมบูรณ์ตามข้อกำหนด

ขั้นที่ 4 ทดลองใช้

เพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น เป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพสามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้จริง จึงต้องมีการทดลองใช้นวัตกรรมเหล่านั้นกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง นอกจากนี้นวัตกรรมบางประเภท เช่น ชุดการเรียนการสอนสำเร็จรูป หรือบทเรียนออนไลน์ จะมีรูปแบบของการทดลองใช้ก่อน 1 คน เมื่อพบข้อบกพร่องจึงปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นให้ทดลองกับผู้เรียน ผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มหนึ่งประมาณ 8 -10 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรม ที่มีคุณภาพการรับรู้ที่แตกต่างกัน (อ่อน ปานกลาง และเก่ง) แล้วตรวจสอบคุณภาพ ด้วยการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม เป็นต้น หลังจากนั้นอาจปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะนำไปใช้กับผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มใหญ่ในสภาพการณ์จริง

ขั้นที่ 5 ใช้ในสถานการณ์จริง

เมื่อดำเนินการสร้าง ทดลองใช้นวัตกรรม และปรับปรุงแก้ไขจนมั่นใจในคุณภาพของนวัตกรรมแล้ว จึงนำสู่การใช้งานจริง ซึ่งอาจเป็นการนำไปใช้ตามแผนการถ่ายทอดความรู้ที่กำหนดไว้ในแผนงานประจำปี หรือจัดทำเป็นรูปแบบของการทดลองใช้นวัตกรรมตามกระบวนการวิจัยแบบทดลองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของหน่วยงาน และสถานการณ์จริงของการอบรมที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้

เมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้นวัตกรรมแล้ว ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้นวัตกรรมด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรม และถ้าผลการใช้นวัตกรรมสามารถลดสภาพปัญหา หรือแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมได้ตามที่กำหนด จึงสามารถรายงานผล ขยายผล และเผยแพร่ นวัตกรรมต่อไป

การถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกสหกรณ์กลุ่มย่อยโดยวิธีการใช้กรณีตัวอย่าง (Case)

วิธีการถ่ายทอดความรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง คือกระบวนการที่ผู้ถ่ายทอดความรู้ใช้ในการช่วยให้ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งความถึง “สมาชิกสหกรณ์” เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้สมาชิกสหกรณ์ศึกษาเรื่องที่สมมุติขึ้นจากความเป็นจริง และตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่ มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้สมาชิกสหกรณ์ฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอ

ให้เกิดปัญหาจริง เปิดโอกาสให้สมาชิกสหกรณ์คิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดมุมมองที่กว้างขึ้น

องค์ประกอบสำคัญ (ที่ขาดไม่ได้) ของวิธีการถ่ายทอดความรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

- (1) มีผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด
- (2) มีกรณีเรื่องที่คล้ายกับเหตุการณ์จริง
- (3) มีประเด็นคำถามให้คิดพิจารณาหาคำตอบ
- (4) มีคำตอบที่หลากหลาย คำตอบไม่มีถูกผิดอย่างชัดเจนหรือแน่นอน
- (5) มีการอภิปรายเกี่ยวกับสภาพการณ์ ปัญหา มุมมอง และวิธีการแก้ปัญหาของผู้รับการถ่ายทอด และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
- (6) มีผลการเรียนรู้ของผู้รับการถ่ายทอด

ขั้นตอนสำคัญ (ที่ขาดไม่ได้) ของการถ่ายทอดความรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

- (1) ผู้ถ่ายทอด/ผู้รับการถ่ายทอดนำเสนอกรณีตัวอย่าง
- (2) ผู้รับการถ่ายทอดศึกษากรณีตัวอย่าง
- (3) ผู้รับการถ่ายทอดอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
- (4) ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดอภิปรายคำตอบ
- (5) ผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้รับการถ่ายทอด และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
- (6) ผู้ถ่ายทอดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้รับการถ่ายทอด

ข้อดีและข้อจำกัดของการถ่ายทอดความรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

ข้อดี

- (1) เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้รับการถ่ายทอดได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา ทำให้ผู้รับการถ่ายทอดเกิดมุมมองที่กว้างขึ้น
- (2) เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงและได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหา เมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง
- (3) เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้รับการถ่ายทอดมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับการถ่ายทอดผ่านการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- (4) เป็นวิธีการที่ให้ผลดีมากสำหรับกลุ่มผู้เรียนรู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย

ข้อจำกัด

- (1) หากกลุ่มผู้เรียนรู้มีความรู้และประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน การเรียนรู้อาจไม่กว้างเท่าที่ควรเพราะมีมุมมองคล้ายกัน
- (2) แม้ปัญหาและสถานการณ์จะใกล้เคียงกับความเป็นจริง แต่ก็ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ๆ กับผู้เรียนรู้ ความคิดในการแก้ปัญหาจึงมักเป็นไปตามเหตุผลที่ถูกที่ควร ซึ่งอาจไม่ตรงกับการปฏิบัติจริงก็ได้

การถ่ายทอดกระบวนการส่งเสริมอาชีพผ่านการจัดประชุมสมาชิก (กลุ่มย่อย) โดยวิธีการใช้กรณีตัวอย่าง (Case)

1. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ที่ 8 จังหวัดขอนแก่น นำเสนอกรณีตัวอย่าง การส่งเสริมอาชีพของสหกรณ์การเกษตรคอนสาร จำกัด อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ที่มีการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกตามความต้องการของสมาชิกโดยใช้วิธีการรวมกลุ่มและคัดเลือกสมาชิกโดยเข้มติกลุ่ม ขณะเดียวกันสหกรณ์จะจัดให้เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เข้าเป็นพี่เลี้ยงประจำกลุ่มต่าง ๆ และให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์ดำเนินกิจกรรมตามกลุ่มที่ตนเป็นพี่เลี้ยงโดยใช้พื้นที่ของสหกรณ์ เช่น เจ้าหน้าที่สินเชื่อเป็นพี่เลี้ยงกลุ่มปลูกพริก ชี้นู ก็ต้องทำแปลงปลูกพริกชี้นูในสหกรณ์ และดูแลรักษาจนมีผลผลิต
2. สมาชิกสหกรณ์ ก. ศึกษาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพของสหกรณ์การเกษตรคอนสาร จำกัด อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้ถ่ายทอดความรู้ให้โจทย์ว่า หากสมาชิกกลุ่มย่อยของสหกรณ์ ก. ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะต้องทำอย่างไร
3. สมาชิกสหกรณ์วิเคราะห์ความพร้อมของตนเอง โดยอาจจะใช้เครื่องมือ SWOT ในการช่วยวิเคราะห์ เพื่อนำข้อมูลมาอภิปรายหาคำตอบ
4. ผู้ถ่ายทอดความรู้และสมาชิกสหกรณ์ ก. ร่วมอภิปรายคำตอบ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมให้สมาชิกสหกรณ์ ก. สามารถปฏิบัติได้จริง
5. ผู้ถ่ายทอดความรู้และสมาชิกสหกรณ์ ก. ร่วมอภิปรายปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา หากปฏิบัติตามแนวทางในข้อที่ 4 และสรุปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่น
6. ประเมินผลการเรียนรู้ของสหกรณ์ ก. และโน้มน้าวให้เกิดการศึกษาดูงานในประเด็นที่สมาชิกสหกรณ์ ก. สนใจที่จะนำมาปฏิบัติจริง ต่อไป